

Η Προβολή του Φαινομένου της Διεθνικής Σωματεμπορίας - Trafficking - από τον Έντυπο Τύπο στην Ελλάδα

Ε. ΔΙΑΛΥΝΑΚΗ/Μ. ΣΤΑΜΑΤΑΚΗ/Α. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ/Α. ΦΙΛΙΠΠΟΥ/Γ.Σ. ΤΖΑΜΑΛΟΥΚΑ,
Τμήμα Κοινωνικής Εργασίας - ΤΕΙ Κρήτης

Στην παρούσα εργασία παρουσιάζεται μια σύντομη ανασκόπηση του φαινομένου της σωματεμπορίας, καθώς και τα πρώτα αποτελέσματα διερεύνησης της πρόθεσης του ημερήσιου Τύπου στην Ελλάδα, αφενός να επηρεάσει το αναγνωστικό του κοινό και αφετέρου να αναδείξει τα νομοθετικά κενά για το εν λόγω θέμα. Εξ αιτίας της σοβαρής έλλειψης ελληνικών πηγών γύρω από το θέμα πλην ελαχίστων, προστρέξαμε στη διεθνή βιβλιογραφία. Μελετήθηκαν τα άρθρα που αφορούσαν στην Παράνομη Διακίνηση Γυναικών - Trafficking δείγματος του Ελληνικού Έντυπου Τύπου και είχαν δημοσιευτεί στη διάρκεια της περιόδου Ιανουάριος έως και Αύγουστος του 2006. Η παρούσα μελέτη έδειξε ότι ο λόγος του Έντυπου Τύπου είναι ηθικοπλαστικός και η προσπάθεια που καταβάλλει στοχεύει, εμφανώς, στη διαμόρφωση της Κοινής Γνώμης. Επιπροσθέτως, η εργασία μας εστίασε και στον κριτικό λόγο των Εντύπων ο οποίος αναφέρεται στην κατάδειξη των Νομοθετικών κενών για το θέμα της σωματεμπορίας. Η μελέτη μας, τέλος, διατυπώνει και κάποιες προτάσεις Κοινωνικής Πολιτικής.

The present study concerns the investigation of articles treating the subject of Trafficking in Women, and found in segment of the Greek Press during the period of duration of the study (January - August 2006) in question. The study's aim was to examine whether the Printed Press, by presenting the problem (in a moral-building content), finally influence and shape attitudes and view points on the matter (Public Opinion). Hence, the outcome of our study illustrates an interaction that ends up influencing people's general opinion and shows the legislative gaps into the matter. We should however admit that during our research we have been greatly helped by reading and comparing articles, surveys and interviews as well as relevant literature that we have been able to find in the local, national (Greek) as well as international press, referring to the problem of Trafficking in Women.

I. Ορισμός Διεθνικής Σωματεμπορίας

Βάσει του ορισμού του διεθνούς δικαίου το φαινόμενο του Trafficking ορίζεται ως η παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων που συνίσταται στη στρατολόγηση και μεταφορά γυναικών (και/ή παιδιών), κυρίως από τη μία χώρα στην άλλη, με σκοπό την προώθησή τους στην πορνεία. Η προώθηση και παραμονή των γυναικών (ή/και των παιδιών), στην πορνεία γίνεται με διάφορες μεθόδους, όπως απαγωγή, απάτη, παραπλάνηση, βιασμός, ξυλοδαρμός, εθισμός στα ναρκωτικά. Αυτή η σύγχρονη μορφή δουλεμπορίου διενεργείται από τον σωματέμπορο με σκοπό το κέρδος και στηρίζεται - χρηματοδοτείται από τον πελάτη που συχνά χωρίς να γνωρίζει την κατάσταση αποσκοπεί στη σεξουαλική του ευχαρίστηση. Ο επίσημος ορισμός του Trafficking αντλείται διεθνώς από το Πρωτόκολλο για την Αποτροπή, την Καταστολή και την Τιμωρία της Παράνομης Διακίνησης Προσώπων με Σκοπό τη Σεξουαλική και οικονομική Εκμετάλλευση ιδιαίτερα των γυναικών (και των παιδιών) που συμπληρώνει τη σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών Ενάντια στο Υπερεθνικό Οργανωμένο Έγκλημα (μαζί με το Πρωτόκολλο ενάντια στη λαθρεμπορία των μεταναστών μέσω Ήρας, Αέρα και Θάλασσας) (Κ.Ε.Θ.Ι., 2005).

Σε παγκόσμιο επίπεδο εκτιμάται ότι 700.000 με 2.000.000 γυναίκες (και παιδιά), το χρόνο πέφτουν θύματα οργανωμένων δικτύων εμπορίας ανθρώπων. Στις ΗΠΑ κάθε χρόνο διακινούνται, με σκοπό την πορνεία περίπου 50.000 γυναίκες (και παιδιά). Στην Ευρώπη 500 γυναίκες διακινούνται κάθε χρόνο με σκοπό την πορνεία από την Ανατολική Ευρώπη σε διάφορα μέρη του κόσμου. Στοιχεία για τις διαστάσεις της Διεθνικής Σωματεμπορίας στην Αφρική είναι λιγότερο διαθέσιμα, λόγω της έλλειψης ερευνών στη συγκεκριμένη περιοχή. Εντούτοις αναφέρεται ότι οι γυ-

ναίκες στην περιοχή της Μαυριτανίας διακινούνται εσωτερικά, ανάμεσα στις διάφορες φυλές. Υπολογίζεται επίσης ότι παραπάνω από 25.000 Κενυάτες θύματα της Διεθνικής Σωματεμπορίας ζουν σε συνθήκες σκλαβιάς σε χώρες της Μέσης Ανατολής. Παράλληλα το ανθρωπινό δουλεμπόριο, ιδίως σε γυναίκες και παιδιά, ανθεί στο νότιο Σουδάν με την ανοχή της κυβέρνησης (Κ.Ε.Θ.Ι., 2005)

Η πορεία της Διεθνικής Σωματεμπορίας είναι όμοια με τη διεθνή μεταναστευτική πορεία: η κίνηση παραδοσιακά μέχρι τώρα ήταν από το Νότο προς το Βορρά. Σύγχρονες τάσεις ωστόσο δείχνουν ότι Διεθνική Σωματεμπορία διενεργείται και εντός συγκεκριμένων γεωγραφικών περιφερειών. Όπως και με τη μετανάστευση, οι χώρες προέλευσης, διαμετακόμισης και προορισμού των θυμάτων Διεθνικής Σωματεμπορίας αλλάζουν συνεχώς λόγω της οικονομικής και πολιτικής αστάθειας παγκοσμίως.

Οι χώρες προέλευσης και προορισμού των θυμάτων σωματεμπορίας δομούν μία άκρως ανεξάντλητη λίστα (*Coomaraswamy Radica*, (2000). Μεταξύ αυτών ως χώρες προέλευσης εμφανίζονται: Αφγανιστάν, Αλβανία, Βιετνάμ, Βουλγαρία, Ινδία, Καμπότζη, Κίνα, Κολομβία, Κόσοβο, Κροατία, Λάτβια, Λευκορωσία, Λιθουανία, Μεξικό, Μπαγκλαντές, Μιανμάρ, Νεπάλ, Ουγγαρία, Ουκρανία, Πακιστάν, Πολωνία, Ρωσία, Ρουμανία, Σλοβακία, Ταϊλάνδη. Ενώ χώρες υποδοχής αποτελούν, οι: Αγγλία, Αυστρία, Αυστραλία, Βέλγιο, Καναδάς, Γερμανία, Γιουγκοσλαβία, Ελβετία, Ελλάδα, ΗΠΑ, Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα, Ιαπωνία, Ινδία, Ισπανία, Ισραήλ, Ιταλία, Κίνα, Κύπρος, Μαλαισία, Ολλανδία, Πακιστάν, Πολωνία, Σαουδική Αραβία, Ταϊβάν, Ταϊλάνδη, Τουρκία.

II. Η εικόνα της Ελλάδας στη Διεθνή Σωματεμπορία

Ο Ελληνικός χώρος κυρίως από τη δεκαετία του 1990 και έπειτα, αποτέλεσε χώρα εισαγωγής, ένταξης, εκπόρευσης, εγκατάστασης και διαμετακόμισης χιλιάδων γυναικών (και παιδιών). Συγκεκριμένα μάλιστα, κατά την περίοδο 1990-2000, πάνω από 75.000 γυναίκες (και παιδιά), υπήρξαν θύματα εξαναγκαστικής πορνείας.

Σύμφωνα με τη Unicef, (<http://www.unicef.org/newsline/02pr02htm>) κύριες χώρες που τροφοδότησαν το ανθρωπινό υλικό ήταν περίπου κατά 40% η Ρωσία, 30% η Ουκρανία, 10% η Ρουμανία και η Βουλγαρία και 16% η Αλβανία.

Οι γυναίκες θύματα της εξαναγκαστικής πορνείας, δεν γνώριζαν τις συνθήκες που θα αντιμετώπιζαν στην Ελλάδα, με αποτέλεσμα να καταλήγουμε στη δημιουργία «κατηγοριών» όσον αφορά τις συνθήκες εγκατάστασής τους (Καμίνης Γ., 1999). Έτσι σύμφωνα με τα στοιχεία αυτά υπήρξαν γυναίκες που:

α) Ήρθαν παρά τη «θέλησή» τους και στην Ελλάδα και στην πορνεία. Συνήθως τις γυναίκες αυτές τις πούλαγαν συγγενικά τους πρόσωπα ή τις απήγαγαν και τις εκβίαζαν κυκλώματα σωματεμπορίας. Ασκήθηκε πάνω τους κάθε είδους ψυχολογική ή και σωματική βία.

β) Ήρθαν με τη «θέλησή» τους στην Ελλάδα αλλά όχι και στην πορνεία. Στην πλειονότητα τους ήρθαν στην Ελλάδα για εξεύρεση εργασίας. Τα κυκλώματα όμως της σωματεμπορίας τις εξαπάτησαν και τις προώθησαν στην πορνεία, ασκώντας κάθε είδους ψυχολογική ή και σωματική βία.

Στις προαναφερόμενες κατηγορίες οι γυναίκες βρέθηκαν σε καθεστώς δουλείας. Καθοριστικό βέβαια υπήρξε το γεγονός ότι πολλές από αυτές είναι ανήλικες (ή ακόμα και παιδιά). Οι γυναίκες (και τα παιδιά), θύματα εξαναγκαστικής πορνείας αδυνατούν να αντιδράσουν εξ αιτίας:

α) Ενός πλαισίου αποξένωσης, βίας και τρομοκρατίας που μεθοδεύεται από τους σωματέμπορους - φυλάκιση σε δωμάτια, κράτηση διαβατηρίου, απειλές κ.λπ.

β) Αδυναμίας επικοινωνίας με το περιβάλλον. Σ' αυτό συμβάλλουν η μοναξιά και η απομάκρυνσή τους από κάθε συγγενικό ή φιλικό πρόσωπο, η άγνοια της γλώσσας, ο φόβος και η αποξένωσή τους από την ευρύτερη κοινωνία.

γ) Έλλειψης αδιαφορίας της οργανωμένης πολιτείας, για εντοπισμό, προστασία, περίθαλψη και αποκατάσταση των γυναικών (και παιδιών) θυμάτων. Μέχρι σήμερα, η ευρύτερη κοινωνία έρχεται σε επαφή με τα θύματα της εξαναγκαστικής πορνείας μόνο μέσω του άνδρα-πελάτη.

Στην Ελλάδα βρίσκονται κάτω από την εξουσία των διεθνών σωματεμπόρων και των τοπικών προαγωγών (ομάδες Ελλήνων, Αλβανών, Ρώσων κ.λπ. διαφορετικής δυναμικής και μεγέθους). Συνήθως ο «διεθνοσωματέμπορος» όπως λέγεται, αναλαμβάνει τη στρατολόγηση και διακίνηση γυναικών από τη χώρα προέλευσης στη χώρα προορισμού, ενώ ο τοπικός μεσάζοντας την εγκατάσταση και την άμεση εκμετάλλευση των γυναικών (και των παιδιών). Κατά την περίοδο 1990-2000 στην Ελλάδα τα έσοδα από την εξαναγκαστική πορνεία γυναικών (και παιδιών) υπολογίζεται ότι ξεπέρασαν τα έξι δισεκατομμύρια Euro (6.000.000.000 ευρώ).

(Stop Now, 2002). Ο άνδρας πελάτης στην πορνεία της Ελλάδας είναι ο μεγάλος απών από την κεντρική σκηνή διαπραγμάτευσης του ζητήματος. Παρ' όλα αυτά ο ρόλος του είναι πρωταγωνιστικός: ο άνδρας - πελάτης είναι και ο λόγος ύπαρξης, η κινητήρια δύναμη και ο νοηματοδότης και χρηματοδότης της πορνείας-δουλείας. Στην Ελλάδα κατά την περίοδο 1990-2000 υπολογίζεται ότι ετησίως πάνω από ένα εκατομμύριο (1.000.000) άνδρες μίσθωναν υπηρεσίες προσφερόμενες από γυναίκες (και παιδιά) θύματα εξαναγκαστικής πορνείας, συμμετέχοντας και συνεργώντας και αυτοί στην εξαθλίωση και τη βία που υφίστανται αυτοί οι άνθρωποι καθημερινά (Stop Now, 2002).

Το να πέσει μια γυναίκα θύμα Διεθνούς Σωματεμπορίας κατά την προσπάθειά της να μεταναστεύσει, εξαρτάται από πλήθος παραγόντων. Ανάμεσα σε άλλους είναι η έλλειψη οικονομικών πόρων για την εξασφάλιση ασφαλούς, έστω και λαθραίας, μεθόδου μετακίνησης - δηλαδή έλλειψη δυνατότητας αγοράς διαβατηρίων, βίζας και εισιτηρίου, η έλλειψη επαφών και στήριξης στο εξωτερικό, εξωπραγματικές ελπίδες και λάθος πληροφόρηση για τις ευκαιρίες εργασίας στο εξωτερικό. Αυτοί οι παράγοντες συνήθως συνδυάζονται με το χαμηλό μορφωτικό επίπεδο της γυναίκας και με την ευκολία της να εμπιστευτεί και να εξαρτηθεί από τρίτους μεσάζοντες, οι οποίοι υπόσχονται να κανονίσουν ασφαλή μετακίνηση και καλή δουλειά στη χώρα προορισμού, με αντάλλαγμα ποσοστό από τους μελλοντικούς μισθούς της. Υπάρχουν και περιπτώσεις καταναγκαστικής μετανάστευσης, όπου το κορίτσι ή η γυναίκα παραδίδεται στον διακινητή/σωματέμπορο από την οικογένειά της, ούτως ώστε να δουλέψει στο εξωτερικό για να ξεπληρώσει το χρέος της η οικογένειά της ή και περιπτώσεις όπου το θύμα απαγάγεται από τον διακινητή/σωματέμπορο (Κ.Ε.Θ.Ι., 2005, UNODC, 2006).

III. Σχέση Διεθνούς Σωματεμπορίας και μεταναστευτικής πορνείας

Η μεταναστευτική πορνεία συχνά ταυτίζεται με τη Διεθνή Σωματεμπορία. Αυτό συμβαίνει γιατί κατά κανόνα η μεταναστευτική πορνεία απαγορεύεται από τις περισσότερες χώρες, με αποτέλεσμα γυναίκες που μεταναστεύουν προκειμένου να εργαστούν με κάποιο τρόπο στη βιομηχανία του σεξ, αναγκάζονται να παραμείνουν σε καθεστώς παραοικονομίας, που τις καθιστά επιρρεπείς στη βία, την εκμετάλλευση και είναι ευάλωτες στον έλεγχο και την εξάρτηση από τα δίκτυα «διεθνοσωματεμπόρων» (<http://www.prostitutionresearch.com>, U.S Department of State, 2006).

Μερικές χώρες προβλέπουν ειδική βίζα «καλλιτέχνιδας» για άτομα που μεταναστεύουν για να εργαστούν γενικότερα στη βιομηχανία του σεξ (στρίπερ, χορεύτρια κ.λπ.), προσδίδοντας έτσι μία φαινομενική κάλυψη νομιμότητας στη μεταναστευτική πορνεία. (European Court of Justice, 2001). Μέσα στην ίδια την Ευρωπαϊκή Ένωση, δύο κράτη-μέλη έχουν ριζικά αντίθετες στάσεις απέναντι στο θέμα της πορνείας: Σύμφωνα με μια μελέτη του Ministry of Industry, Employment and Communications (2004), η Σουηδική στάση απέναντι στην πορνεία αντιμετωπίζει τη γυναίκα ως θύμα εκμετάλλευσης και κακοποίησης και όχι ως εγκληματία που πρέπει να τιμωρηθεί για την εμπλοκή της στην πορνεία. Αντιθέτως η Ολλανδία, αναγνωρίζει την πορνεία ως νόμιμη εργασία και παρέχει άδειες εργασίας και παραμονής σε οικονομικούς μετανάστες

που επιθυμούν να εισέλθουν στη χώρα για να εργαστούν στην εγχώρια ανθηρή «βιομηχανία του σεξ».

Στην πλειοψηφία των χωρών της Ευρώπης τουλάχιστον, η Διεθνική Σωματεμπορία αντιμετωπίζεται ως λαθρομετανάστευση με σκοπό την πορνεία και ως σύγχρονο δουλεμπόριο καθώς και ως σοβαρή παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Εξάλλου η αντιμετώπιση της Διεθνικής Σωματεμπορίας ως λαθρομετανάστευση με σκοπό την πορνεία επιτρέπει στα κράτη να βλέπουν το θέμα από τη σκοπιά της εθνικής ασφάλειας και να υιοθετούν αυστηρότερες μεταναστευτικές πολιτικές (<http://www.hrllawgroup.org>).

Ενώ η αντιμετώπιση της Διεθνικής Σωματεμπορίας ως πρόβλημα παραβίασης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων θα ανάγκαζε τα κράτη να αναλάβουν τις ευθύνες τους υπό το διεθνές και ευρωπαϊκό δίκαιο των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και να παράσχουν ουσιαστική αρωγή και αποζημίωση στα θύματα (*Tsutsumi A et al., 2008*).

Αξίζει ωστόσο να σημειωθεί ότι στις 3 Μαΐου του 2005, υιοθετήθηκε από την Επιτροπή των Υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης, όπως αναφέρεται από τον International Labour Organization (2005), και η πρώτη Ευρωπαϊκή Σύμβαση για τη δράση κατά της εμπορίας ανθρώπων με στόχο την πρόληψη και καταπολέμηση του φαινομένου με σεβασμό στην ισότητα φύλων, την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων των θυμάτων με το σχεδιασμό ενός ολοκληρωμένου πλαισίου για την προστασία και την αρωγή τους και την εξασφάλιση αποτελεσματικής αστυνομικής έρευνας, δικαστικής δράσης και προώθησης της διεθνούς συνεργασίας κατά της εμπορίας ανθρώπων. Επιπλέον, για τη διασφάλιση της αποτελεσματικής εφαρμογής των διατάξεων της από τα κράτη μέλη, η Ευρωπαϊκή Σύμβαση δημιουργεί για πρώτη φορά έναν εξειδικευμένο μηχανισμό παρακολούθησης και ελέγχου.

IV. Το θεσμικό πλαίσιο στην Ελλάδα για τη Διεθνική Σωματεμπορία

Όσον αφορά το υπάρχον νομοθετικό πλαίσιο στην Ελλάδα είναι σε σημαντικό βαθμό ανεπαρκές για την αντιμετώπιση της σημερινής εξέλιξης του φαινομένου. Η εμπορία και διακίνηση ατόμων με σκοπό την εκμετάλλευσή τους δεν τιμωρείται αυτοτελώς από την ισχύουσα ποινική νομοθεσία. Επιμέρους υπάρχουσες διατάξεις του Ποινικού Κώδικα, όπως οι διατάξεις για τη μαστροπεία (ΠΚ 349), την εκμετάλλευση πόρνων (ΠΚ 350), τη σωματεμπορία (ΠΚ 351), χρησιμεύουν για τη μερική αντιμετώπιση του φαινομένου της σεξουαλικής χρησιμοποίησης τρίτου προσώπου ως κερδοφόρου αντικειμένου. Δυστυχώς, ακόμα και αυτό το ανεπαρκές νομοθετικό πλαίσιο έχει ελάχιστα χρησιμοποιηθεί στην πράξη, ενώ οι ποινές στις οποίες καταδικάζονται οι αυτουργοί είναι πολύ μικρές, και μάλιστα εξαγοράσιμες τις περισσότερες φορές. Επί πλέον οι υπόνοιες για την ανάμειξη αστυνομικών στα κυκλώματα διακίνησης, περιπλέκουν ακόμα περισσότερο τη δίωξη των υπαίτιων.

Οι ελλείψεις του Νόμου κυρίως έγκεινται στα κάτωθι:

1. Οι αλλοδαπές γυναίκες που εκπορνεύονται καταναγκαστικά δεν αντιμετωπίζονται ως θύματα απέναντι στα οποία απαιτούνται συγκεκριμένα μέτρα. Ενώ η αρωγή θυμάτων αποτελεί το σημαντικότερο κεφάλαιο για την αντιμετώπιση του διεθνούς εγκλήματος Trafficking.

2. Παρ' όλο που είναι γνωστό ότι τα θύματα της καταναγκαστικής πορνείας είναι στην πλειοψηφία τους ενήλικες (20-30) ετών, ο νόμος αφορά αποκλειστικά στις ανήλικες και μάλιστα μέχρι 15 ετών. Η απροθυμία να ενταχθούν στις σχετικές διατάξεις και οι ενήλικες καταγράφει την ατολμία απέναντι στους δουλεμπόρους.

3. Οι «πελάτες» μένουν στο απυρόβλητο και δεν προβλέπεται η δίωξή τους και είναι επομένως υποκρισία να μην αναγνωρίζεται ο νόμος τους «πελάτες» ως συν-υπεύθυνους για την εξάπλωση του εγκλήματος και είναι ηθικά απαράδεκτο να τιμωρούνται τα θύματα για παράνομη πορνεία και παράνομη είσοδο ή παραμονή στη χώρα.

4. Δεν προτείνεται στον παρόντα νόμο ειδικό καθεστώς νόμιμης παραμονής για τα θύματα καταναγκαστικής πορνείας.

Αναφορικά με τη νομοθετική αντιμετώπιση (ΦΕΚ Αριθ. φύλλου 248 - 15.10.2002, αρ. 3064) της παράνομης διακίνησης και εμπορίας ανθρώπων σε εθνικό επίπεδο, υιοθετήθηκε ομόφωνα από το Ελληνικό Κοινοβούλιο ο Ν 3064/2002 που αφορά την «καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων, των εγκλημάτων κατά της γενετήσιας ελευθερίας, της πορνογραφίας ανηλίκων και γενικότερα της οικονομικής εκμετάλλευσης της γενετήσιας ζωής και λαμβάνει μέριμνα για την αρωγή στα θύματα των πράξεων αυτών». Η εν λόγω νομοθετική αντιμετώπιση όλων των μορφών της εμπορίας ανθρώπων κατέστη αναγκαία, αφενός εξαιτίας των επικίνδυνων διαστάσεων που έχει προσλάβει η εμπορία ανθρώπων και η παιδική πορνογραφία σε διεθνές επίπεδο και αφετέρου λόγω της υπογραφής συναφών ευρωπαϊκών και διεθνών κειμένων. Επιπλέον, η χώρα μας συμμορφώθηκε και με τις Συστάσεις της Υπουργικής Επιτροπής προς τα κράτη-μέλη της ΕΕ για τη σεξουαλική εκμετάλλευση των παιδιών (Κ -1996), για τη δράση ενάντια στην εμπορία ανθρώπων με σκοπό τη σεξουαλική εκμετάλλευση (Κ-2000) και για την προστασία των παιδιών από τη σεξουαλική εκμετάλλευση (Κ- 2001) <http://www.greekhelsinki.gr>

Ο Ν 3064/2002 επιχειρεί σοβαρές και ουσιαστικές επεμβάσεις στον Ποινικό Κώδικα. Ειδικότερα, ο Νόμος χωρίζεται σε 2 μέρη: Στο πρώτο μέρος, με την προσθήκη νέων ή την αντικατάσταση παλιότερων διατάξεων, αντιμετωπίζονται οι σύγχρονες μορφές εμπορίας ανθρώπων για την οικονομική εκμετάλλευση της γενετήσιας ζωής τους και ειδικότερα η κατάχρηση σε ασέλγεια, η πορνογραφία ανηλίκων, η μαστροπεία, η σωματεμπορία και η ασέλγεια με ανήλικο έναντι αμοιβής. Στο δεύτερο μέρος παρέχεται για πρώτη φορά προστασία και αρωγή σε θύματα των πράξεων αυτών, δηλαδή στα θύματα όλων των μορφών εμπορίας, και προβλέπεται ο ασφαλής επαναπατρισμός τους. Επιπρόσθετα, με το Προεδρικό Διάταγμα (233/2003) για την παροχή αρωγής και προστασίας των θυμάτων της εμπορίας ανθρώπων, προβλέπεται για πρώτη φορά και στην Ελλάδα, το αναγκαίο πλαίσιο για την παροχή αρωγής, προστασίας και μέριμνας στα θύματα της μαστροπείας, της εμπορίας ανθρώπων, της σωματεμπορίας, της ασέλγειας σε ανήλικο έναντι αμοιβής, και του δουλεμπορίου. Συγκεκριμένα, προβλέπεται η παροχή προστασίας της ζωής, της σωματικής ακεραιότητας, της προσωπικής και γενετήσιας ελευθερίας τους. Επίσης παρέχεται αρωγή για στέγαση, διατροφή, περίθαλψη, ψυχολογική στήριξη, εξασφάλιση νομικού παραστάτη και διερμηνέα. Ειδικά για τους ανήλικους προβλέπεται η ένταξή τους σε προγράμματα εκπαίδευσης και επαγγελματικής κατάρτισης.

V. ΜΜΕ σε σχέση με το φαινόμενο του Trafficking

Όπως θα αναφερθεί αναλυτικά παρακάτω, η συγκεκριμένη μελέτη έθεσε ως μεθοδολογία της την έρευνα και την επεξεργασία άρθρων του Έντυπου Τύπου με περιεχόμενο τις ειδήσεις γύρω από το Trafficking.

Για τον *ΜακΚουέλ Ντ.*, (2003), το μήνυμα συνήθως είναι κατασκευασμένο με τυποποιημένους τρόπους (μαζική παραγωγή), επαναχρησιμοποιείται και επαναλαμβάνεται με παρόμοιες μορφές.

Η δομή των ΜΜΕ βασίζεται σε ένα σύνολο δυνάμεων. Οι κύριες σταθερές δυνάμεις είναι: η αναζήτηση του κέρδους σε μια κατάσταση προσφοράς και ζήτησης (δυνάμεις της αγοράς), η κυριαρχία ορισμένων τεχνολογιών για κάποια χρονική περίοδο, οι κοινωνικές και οικονομικές αλλαγές στην κοινωνία και οι διάφοροι πολιτικοί στόχοι που συχνά διαμορφώνουν το περιβάλλον εργασίας των ΜΜΕ.

Είναι προφανές ότι σε όλες τις χώρες τα ΜΜΕ εξαρτώνται από την κοινωνία που τα περιβάλλει, αντιδρούν στις απότομες μεταβολές και υποτάσσονται στα κέντρα της οικονομικής και της πολιτικής εξουσίας (*Παναγιωτοπούλου Ρ.*, 1996).

Συγκεκριμένα η κινητοποίηση που προσπαθεί ο Έντυπος Τύπος σε σχέση με το φαινόμενο του trafficking διαφαίνεται μέσα από την καλλιέργεια νέων θέσεων και στάσεων του κοινού απέναντι στο φαινόμενο με σκοπό την κινητοποίησή του ώστε να αλλάξει τις κοινωνικές αντιλήψεις του. Τα ΜΜΕ έχουν ενσωματωθεί σε μεγάλο βαθμό στη ζωή των περισσότερων κοινωνιών, γι' αυτό και δεν έχει νόημα να εκληφθούν ως μια ανεξάρτητη πηγή εξουσίας ή επιρροής. Οι δραστηριότητές τους συνδέονται με τις ανάγκες, τα συμφέροντα και τους σκοπούς αναρίθμητων άλλων «παραγόντων» στην κοινωνία. Μάλιστα τούτο παρατηρείται μέσα από την προβολή του φαινομένου της Διεθνικής Σωματεμπορίας στο να μεταδοθεί το μήνυμα στην κοινωνία, ότι δηλαδή έχει πάρει τεράστιες διαστάσεις, κοινωνικές, οικονομικές, νομικές και πολιτισμικές που επιζητούν όχι μόνο την ευαισθητοποίησή της αλλά και την άμεση αντιμετώπισή της.

Η διατύπωση των θεωριών αναφορικά με τις επιδράσεις των ΜΜΕ διαμορφώθηκαν, σε σημαντικό βαθμό, από τις χωροχρονικές συνθήκες και αλληλοεπηρεάστηκαν από διάφορους «περιβαλλοντικούς παράγοντες», συμπεριλαμβανομένων των συμπεριόντων των κυβερνήσεων και των νομοθετών, της εξέλιξης της τεχνολογίας, των ιστορικών εξελίξεων, των δράσεων των ομάδων πίεσης και των προπαγανδιστών, της συνεχιζόμενης ανησυχίας της κοινής γνώμης, ακόμα και των πορισμάτων και των κατευθύνσεων της κοινωνικής έρευνας.

Στην συγκεκριμένη περίπτωση η επίδραση του Τύπου για το φαινόμενο της Παράνομης Σωματεμπορίας Γυναίκων διαμορφώνεται από τις παγκόσμιες εξελίξεις και διαστάσεις με διεθνικές συνέπειες του φαινομένου στα θύματά του, την ύπαρξη ομάδων πίεσης ενάντια στο φαινόμενο, του ενδιαφέροντος της κοινής γνώμης που ήδη διαφαίνεται για το φαινόμενο αλλά και της ανάγκης δημιουργίας και λειτουργίας μιας θεσμικοποιημένης κοινωνικής πολιτικής εκ μέρους της πολιτείας.

Τέλος η δυναμική του Έντυπου Τύπου ώστε να προβάλλει το φαινόμενο της Διεθνικής Σωματεμπορίας με κοινωνικές και νομικές

διαστάσεις και να επηρεάσει την Κοινή Γνώμη σχετικά με αυτό, πραγματοποιείται μέσα από τις κοινωνικές του λειτουργίες.

Ο ρόλος της δημόσιας πολιτικής (ουσιαστικά κυβερνητικής) σε σχέση με την αλλαγή πλεύσης στα ΜΜΕ είναι διφορούμενος. Ο *Nowak Κ.* (1997) μας πληροφορεί ότι η πολιτική μερικές φορές αναζητά να αναστείλει ή να κατευθύνει την αλλαγή, και άλλες φορές να την ενθαρρύνει για οικονομικούς και ιδεολογικούς λόγους.

Ο έντυπος Τύπος λοιπόν ενημερώνει για το φαινόμενο δίνοντας πληροφορίες για γνώση αλλά και για ένα δυνατό «ταρακούνημα» γύρω από το φαινόμενο αυτό σε όλο τον κόσμο και για την εξάπλωση των κυκλωμάτων πορνείας. Συσχετίζει το φαινόμενο και τις συνέπειές του στα θύματά του με την κοινωνική πραγματικότητα, τις υπάρχουσες θέσεις ή και προκαταλήψεις, τις πολιτισμικές εξελίξεις της παγκοσμιοποίησης και της μετανάστευσης, και τις νέες στάσεις και δράσεις της πολιτείας για την αντιμετώπισή του μέσα σε ένα κλίμα ευαισθητοποίησης. Τέλος κινητοποιεί την Κοινή Γνώμη όχι μόνο ώστε να ευαισθητοποιηθεί αλλά και να δημιουργηθεί μια εκστρατεία (καμπάνια) αντιμετώπισης του φαινομένου μέσα από μια κοινή Κοινωνική Πολιτική.

VI. Σκοπός παρούσας εργασίας

Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι η διαπίστωση του τρόπου με τον οποίο ο έντυπος Τύπος παρουσιάζει το φαινόμενο της Διεθνικής Σωματεμπορίας στην Ελλάδα.

Το βασικό ερευνητικό ερώτημά μας είναι συγκεκριμένα πώς ο έντυπος Τύπος διάκεινται απέναντι στο φαινόμενο του Trafficking, με ποιο τρόπο το παρουσιάζει και εάν καταδεικνύονται τα Νομοθετικά κενά για το θέμα αυτό.

Εμείς από την πλευρά μας ασχοληθήκαμε με την εικόνα του trafficking μέσα από τον έντυπο Τύπο γιατί θεωρούμε ότι η όποια αλλαγή πολιτικής συνδέεται με τις αναπαραστάσεις που διοχετεύονται στην Κοινή Γνώμη.

VII. Δεδομένα και Μεθοδολογία

Για την υλοποίηση της έρευνας, το δείγμα αποτέλεσαν τα άρθρα που αναφέρονταν στο Trafficking από τρεις Πανελλήνιες κυκλοφορίας εφημερίδες και συγκεκριμένα, την *Καθημερινή*, *Τα Νέα* και την *Ελευθεροτυπία* κατά το διάστημα Ιανουάριος έως Αύγουστος 2006.

Το κριτήριο με το οποίο έγινε η επιλογή των εφημερίδων αυτών ήταν η ύπαρξη της μεγαλύτερης σε κυκλοφορία εφημερίδας μεταξύ των υπολοίπων της κατηγορίας στην οποία ανήκε, όπως ήταν η Καθημερινή από την κατηγορία των Πρωινών εφημερίδων, τα Νέα από την κατηγορία των Απογευματινών εφημερίδων και η Ελευθεροτυπία από την κατηγορία των Κυριακάτικων εφημερίδων.

Η συλλογή των άρθρων αυτών πραγματοποιήθηκε μέσα από τα ηλεκτρονικά αρχεία που διατηρούν οι εφημερίδες με τη χρήση λέξεων-κλειδίων όπως: *πορνεία, σωματεμπορία, διεθνική σωματεμπορία και εκδιδόμενες γυναίκες*. Μετά από αυτό το στάδιο ακολουθήσαμε την επεξεργασία των άρθρων ως προς την ανάλυση του περιεχομένου τους, που βασίστηκε στη χρήση συγκεκριμένων μεταβλητών, όπως: το είδος του άρθρου, ο χώρος όπου φιλοξενήθηκε στην εφημερίδα, αναφορά ως προς το περιεχόμενο

του άρθρου (ποια συγκεκριμένη πτυχή του Φαινομένου έθιγε), λέξεις ή φράσεις κλειδιά που παρέπεμπαν στο Φαινόμενο του Trafficking, ο τρόπος διατύπωσης του τίτλου που έφερε το άρθρο καθώς και η ύπαρξη ή όχι φωτογραφίας που συνόδευε το άρθρο. Έπειτα από τη μελέτη του κάθε άρθρου ξεχωριστά, βάσει της διαδικασίας που περιγράφηκε παραπάνω, ακολούθησε η συνολική μελέτη των άρθρων της κάθε εφημερίδας με στόχο τη σύνταξη ενός γενικότερου προφίλ της κάθε εφημερίδας ως προς τη στάση της απέναντι στο φαινόμενο του Trafficking.

Η σύνταξη του προφίλ της κάθε εφημερίδας ακολούθησε και πά-λι ορισμένους άξονες/μεταβλητές, όπως: *το είδος του άρθρου, η επιλογή και χρήση της γλώσσας, το περιεχόμενο των άρθρων που φιλοξένησε η εφημερίδα καθώς και η συχνότητα με την οποία κα-θεμιά από τις εφημερίδες φιλοξενούσε άρθρα που αναφέρονταν στη Διεθνική Σωματεμπορία/Trafficking στη διάρκεια του υπό μελέτη διαστήματος* (Ιανουάριος 2006 - Αύγουστος 2006). Βάσει των αξόνων αυτών συγκροτήθηκε και το τελικό προφίλ της κάθε μιας από τις εφημερίδες που αποτέλεσαν το δείγμα μας.

Ένας ακόμη παράγοντας που θα πρέπει να αναφερθεί στο σημείο αυτό, αναφορικά με τη μεθοδολογία ανάλυσης περιεχομένου των εντύπων αποτελεί η αποκρυπτογράφηση των μη έκδηλων και απροσδιόριστων μηνυμάτων που παρουσιάζονται στα κείμενα (δηλαδή στις μονάδες δειγματοληψίας) του έντυπου Τύπου (Νόβα- Καλτσούνη, 2000). Οι παράγοντες που επηρεάζουν τη μελέτη της ανάλυσης του περιεχομένου είναι η περιγραφή και σύγκριση της επικοινωνιακής εκροής, η σύγκριση των ΜΜΕ με την κοινωνική πραγματικότητα, το περιεχόμενο των ΜΜΕ ως αντανάκλαση των κοινωνικών αξιών και πεποιθήσεων, οι λειτουργίες και επιδράσεις των ΜΜΕ, η αξιολόγηση της δομής και λειτουργίας των ΜΜΕ καθώς και η ανάλυση κειμένου και λόγου (ΜακΚουεϊλ Ν., 2003)

Βάσει λοιπόν των αξόνων που αναφέρθηκαν παραπάνω συγκρο-τήθηκε και το τελικό προφίλ της κάθε μιας από τις εφημερίδες που αποτέλεσαν το δείγμα μας και που επέτρεψε ορισμένα συ-μπεράσματα για το υπό μελέτη θέμα.

Αποτελέσματα

Εφημερίδα ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

(Κατηγορία Πρωινή Εφημερίδα)

Επιλογή και Χρήση της Γλώσσας - Περιεχόμενο

Η συγκεκριμένη εφημερίδα χρησιμοποιεί λέξεις ή φράσεις συ-γκινησιακά και ηθικά φορτισμένες (το ευάλωτο του χαρακτήρα των νεαρών γυναικών, φτώχεια εξαθλίωση, διακίνηση ανηλί-κων, ψυχολογικά προβλήματα). Η ευαισθητοποίηση του κοι-νού επιχειρείται με φράσεις όπως: «υλοποίηση προγραμμάτων επανένταξης θυμάτων trafficking, διεθνείς ανθρωπιστικές και ΜΚΟ προσπαθούν...», πρόγραμμα ΙΘΑΚΗ, ευαισθητοποίηση της Επιχειρηματικής Κοινότητας ενάντια στην Εμπορία Ανθρώπων, βήματα προόδου» κ.λπ.

Η πλειονότητα των άρθρων κάνουν λόγο για τους τρόπους εμπλο-κής των γυναικών σε κυκλώματα (θύματα κυκλωμάτων) και για τις μετέπειτα επιπτώσεις που έχει η δράση των κυκλωμάτων αυτών στις γυναίκες - θύματα π.χ. «έλλειψη προοπτικής στη χώρα της, την οδήγησε να αναζητήσει εργασία παντού... την παρέσυραν με την δικαιολογία ότι θα δούλευε ως babysitter στην Ιταλία».

Εφημερίδα τα ΝΕΑ

(Κατηγορία Απογευματινή Εφημερίδα)

Επιλογή και Χρήση της Γλώσσας - Περιεχόμενο

Τα ΝΕΑ χαρακτηρίζουν τα θύματα του Trafficking κυρίως «ανή-λικα κορίτσια, δεκαπέντε έως δεκαεπτά χρόνων, ορφανά» κα-θώς επίσης και «ανύπαντρες γυναίκες». «Έφυγαν από τις πατρί-δες τους για μια καλύτερη ζωή» και επίσης επικεντρώνεται στο «σκληροπάζαρο της σάρκας που ευδοκιμεί στα μάτια πολιτών». Αναφέρει ότι το Trafficking αποτελεί την πλέον κερδοφόρα εγκληματική δραστηριότητα, αναφέρει αρκετές φορές ότι πολλοί είναι αστυνομικοί, οι οποίοι προσποιούνται τους πελάτες με απο-τέλεσμα να συλλαμβάνουν τις κοπέλες - θύματα για «παράβαση του νόμου για πορνεία». Επίσης κάνει αναφορά σε μαστροπούς που δεν συλλαμβάνονται και συνεχίζουν την ήσυχη ζωή τους. Παράλληλα παρουσιάζει τους πελάτες του trafficking ως ανθρώ-πους της διπλανής πόρτας, ήσυχους οικογενειάρχες, «αρκετά ευ-κατάστατους που δεν έχουν το χρόνο να μπουκ στην διαδικασία σχέσεων ή μπορεί να είναι επιτυχημένοι, ωραίοι, με λεφτά και δεν θέλουν «γκόμενα». Μιλάει και για ένα ποσοστό πελατών που είναι Α.Μ.Ε.Α.

Εφημερίδα Ελευθεροτυπία

(Κατηγορία Κυριακάτικων Εφημερίδων)

Επιλογή και Χρήση της Γλώσσας - Περιεχόμενο

Η Ελευθεροτυπία δίνει έμφαση «στην αποτελεσματική και οργα-νωμένη παρέμβαση της πολιτείας (αστυνομικές αρχές) κατά των κυκλωμάτων μαστροπείας» (οι ροζ αγγελίες οδήγησαν στους μαστροπούς), δηλώνει τη θέση της Ελλάδας για την εμπορία αν-θρώπων δημοσιεύοντας την εισήγηση της υπεύθυνης του anti- trafficking και δηλώνει την προσπάθεια της Ελλάδας να αναβαθ-μιστεί σε «κράτος υπό παρακολούθηση» λόγω της «σημαντικής προσπάθειας που καταβάλλει η χώρα για την καταπολέμηση του απάνθρωπου φαινομένου».

Συζήτηση

Trafficking - Διαστάσεις της Διεθνικής Σωματεμπορίας και Κυκλώματα

Σε όλα τα άρθρα της υπό μελέτη περιόδου, γίνεται αναφορά στις διαστάσεις που έχει εκλάβει το φαινόμενο διεθνώς, λειτουργώ-ντας μάλιστα εμφατικά στη διαρκή εξέλιξη - τόσο τοπικά όσο και ποσοτικά - του φαινομένου. Γίνεται επανάληψη της λέξης «διεθνής» σε διάφορα παράγωγά της, όπως (διεθνώς, διεθνική σωματεμπορία, κ.λπ.), με συχνότητα ενδεικτικά έξι (6) φορές σε άρθρο δέκα (10) γραμμών. Με την παράθεση μάλιστα και των αριθμητικών δεδομένων οι συντάκτες των άρθρων καταφέρνουν να εντείνουν την προσοχή του αναγνωστικού κοινού, με το να κα-ταδείξουν το κομμάτι ευθύνης που κατέχει ο κάθε Έλληνας πολί-της που είναι μεταξύ του κοινού αυτού, σε αυτό που ονομάζουμε διεθνή εξάπλωση της σωματεμπορίας. Γεγονός βέβαια, που όπως έχει αποδειχθεί και εμπειρικά, εκτιμάται ότι σε διεθνές επίπεδο 700.000-2.000.000 γυναίκες (και παιδιά) πέφτουν θύματα ορ-γανωμένων δικτύων εμπορίας ανθρώπων, ενώ το ποσοστό που αντιστοιχεί στην ελληνική πραγματικότητα, σύμφωνα με έρευνες που πραγματοποιήθηκαν στο διάστημα 1990-2000, διαπιστώ-θηκε ότι πάνω από 75.000 γυναίκες (και παιδιά), υπήρξαν θύ-ματα εξαναγκαστικής πορνείας (Κ.Ε.Θ.Ι, 2005). Απαραίτητο είναι να αναφερθεί το γεγονός ότι το Trafficking είναι ένα φαινόμενο που έχει πάρει μεγάλες διαστάσεις και ότι αποτελεί πλέον κερδο-

φόρα εγκληματική δραστηριότητα στην Ελλάδα. Διεθνώς το U.S Department of State (2006) αναφέρει ότι το trafficking αποφέρει κέρδος 9.5 δισεκατομμύρια \$ και συνδέεται με το λαθρεμπόριο, τα ναρκωτικά και το ξέπλυμα χρημάτων. Αυτό το συμπέρασμα παρατηρείται τόσο στη βιβλιογραφία όσο και στις εφημερίδες που μελετήθηκαν. Επίσης ο έντυπος Τύπος που ερευνήσαμε δεν δίνει μεγάλη έμφαση στους πελάτες παρά μόνον στους μαστροπούς και στα θύματα σωματεμπορίας και υποτιμάται ο μεγάλος Μεσολαβητής - ο Πελάτης. Ωστόσο τα άρθρα προβάλλουν την εικόνα εφαρμογής ενός νόμου ελλιπούς ως προς την τιμωρία των πελατών, αφού νομικά δεν προβλέπεται καμία δίωξή τους.

Σύμφωνα με τον Λάζο, (2003) στο διάστημα 1990-2000, πάνω από ένα εκατομμύριο άνδρες (1.000.000) μίσθωναν υπηρεσίες προσφερόμενες από γυναίκες (και παιδιά) θύματα εξαναγκαστικής πορνείας. Αναλογιζόμενοι την πραγματικότητα αυτή γίνεται κατανοητό το μεγάλο κομμάτι ευθύνης που κατέχει ο Έλληνας πελάτης στην ύπαρξη αλλά και συντήρηση του σωματεμπορίου στην Ελλάδα αλλά και διεθνώς.

Σε πολλά από τα άρθρα που μελετήθηκαν, παρουσιάζεται η δράση των κυκλωμάτων σωματεμπορίας, μεταξύ των άλλων και ως παραοικονομία, ενώ σε μερικά άλλα συναντώνται και χαρακτηρισμοί προς τα μέλη των κυκλωμάτων αυτών - τους Trafficker - ως «εκμεταλλευτές της παγκόσμιας οικονομίας». Σύμφωνα με τη βιβλιογραφία (Κ.Ε.Θ.Ι., 2005, Λάζος Γ., 1997, Λάζος Γ., 2003, Γ. Καμίνης, 1999) πρόκειται για μία μεγάλη διάσταση του φαινομένου καθώς αποτελεί την τρίτη πιο προσοδοφόρα οικονομική δραστηριότητα, μετά το εμπόριο όπλων και ναρκωτικών σε διεθνές επίπεδο. Ακόμα και η αναφορά για την εξάρθρωση των κυκλωμάτων με τη σύλληψη των αυτουργών αλλά και τη σύλληψη των γυναικών - αλλοδαπών οδηγεί στη διαπίστωση ότι σύμφωνα με τον νόμο οι ποινές των αυτουργών είναι μικρές και εξαγοράσιμες και οι αλλοδαπές συλλαμβάνονται, κρατούνται και απελευνούνται (Καμίνης Γ., 1999).

Ωστόσο υπάρχει μια τάση στα ΜΜΕ και συγκεκριμένα στα άρθρα που διερευνήσαμε μη συγκάλυψης προσώπων που εμπλέκονται στα κυκλώματα (είτε πρόκειται για αστυνομικούς είτε για ανθρώπους με κύρος). Κάνουν μάλιστα αναφορά και σε «Μεγαλοδικηγόρους που ασχολούνται αποκλειστικά με αυτές τις υποθέσεις με σκοπό φυσικά τη συγκάλυψη».

Επίσης στα άρθρα που μελετήθηκαν διαπιστώνεται έντονα και η παρουσία του άνδρα πελάτη ως καταναλωτή των σεξουαλικών υπηρεσιών. Τα ΜΜΕ φαίνεται να καταδικάζουν τη στάση αυτή του άνδρα-πελάτη αφού τον τοποθετούν στην ίδια κατηγορία με τα μέλη των κυκλωμάτων σωματεμπορίας. Στάση που δικαιολογείται αν λάβουμε υπόψη το νόμο της παγκόσμιας αγοράς που έχει σχέση με την προσφορά και τη ζήτηση. Επιμερίζοντας την κατάσταση αυτή στα ελληνικά δεδομένα (Λάζος Γ., 2003) και μόνο από το γεγονός ότι στο διάστημα 1990-2000, πάνω από ένα εκατομμύριο άνδρες (1.000.000) μίσθωναν υπηρεσίες προσφερόμενες από γυναίκες (και παιδιά) θύματα εξαναγκαστικής πορνείας. Αναλογιζόμενοι την πραγματικότητα αυτή γίνεται κατανοητό το μεγάλο κομμάτι ευθύνης που κατέχει ο Έλληνας πελάτης (Stor Now, 2002) στην ύπαρξη αλλά και συντήρηση του σωματεμπορίου στην Ελλάδα που αφορά και την έρευνά μας.

Οι λέξεις που επιλέγονται βέβαια στα άρθρα είναι αρνητικά φορτισμένες και με ηθικοπλαστικό περιεχόμενο, ταυτίζοντας τα μηνύματα που διοχετεύουν με την κατάσταση που προβάλλεται. Έτσι

γίνεται φανερό η στάση των ΜΜΕ, τα οποία και καταφέρονται ενάντια στην ύπαρξη και τη δράση των κυκλωμάτων αυτών. Από την άλλη παρατηρείται ότι η γλώσσα που χρησιμοποιείται για τις γυναίκες - θύματα της διεθνικής σωματεμπορίας, είναι πιο προσεγγισμένη, αλλάζοντας ύφος και αποκτώντας συγκινησιακά φορτισμένη χροιά. Στα άρθρα αυτά οι γυναίκες αποκαλούνται συχνά «θύματα», γίνεται αναφορά στην εθνική και πολιτιστική τους ταυτότητα, το νεαρό της ηλικίας τους αλλά και το ευαίσθητο του κοινωνικού τους ρόλου (ως γυναίκες), στοιχεία που έχει επικρατήσει να δηλώνουν το ευάλωτο του χαρακτήρα στο άτομο που τα φέρει. Στο σημείο αυτό φαίνεται η προσπάθεια των ΜΜΕ να προσελκύσουν το ανθρωπιστικό ενδιαφέρον του αναγνώστη. Στόχο της κίνησης αυτής, θα μπορούσε να αποτελέσει η επίτευξη της ευαισθητοποίησης του αναγνωστικού κοινού/της κοινής γνώμης, ως προς τις συνέπειες που επιφέρει η ύπαρξη των κυκλωμάτων αυτών στο κοινωνικό σύνολο. Συνεπώς διαφαίνεται τόσο η αναγνώριση της δύναμης των ΜΜΕ να διαμορφώνουν ή να επηρεάζουν ανάλογα την κοινή γνώμη, όπως επίσης και η δύναμη της Κοινής Γνώμης να επηρεάζει αλλά και να αλλάζει την κοινωνική πραγματικότητα (Λίψμαν Ο., 1998).

VIII. ΜΜΕ και Κοινή Γνώμη

Η προσπάθεια των ΜΜΕ να επηρεάσουν την κοινή γνώμη φαίνεται ότι επενδύει σε ήδη υπάρχουσες προκαταλήψεις και στερεότυπα (Παναγιωτοπούλου Ρ., 1996) ως προς ορισμένα κοινωνικά χαρακτηριστικά. Συγκεκριμένα τονίζει ότι οι γυναίκες που υπήρξαν θύματα της διεθνικής σωματεμπορίας ήταν νεαρές, πανέμορφες ξανθιές γυναίκες και ξένες. Συνειρμικά οι λέξεις που χρησιμοποιούνται παραπέμπουν σε στερεότυπα της εποχής, που θέλουν το νεαρό της ηλικίας να συμβαδίζει πάντα με την ανωριμότητα του χαρακτήρα, τις πανέμορφες γυναίκες να αποτελούν συνώνυμο της έλλειψης εξυπνάδας και ειδικά το ξανθό χρώμα μαλλιών να αποτελεί χαρακτηριστικό της έλλειψης νοημοσύνης, ενώ το ξένο όσον αφορά την εθνικότητα και τον πολιτισμό παραπέμπει σε άγνοια και ευαλωτότητα για τις συνθήκες ύπαρξης στο νέο πολιτισμικό πλαίσιο όπου προωθούνται οι γυναίκες-θύματα της διεθνικής σωματεμπορίας.

Με τον τρόπο αυτό ουσιαστικά τα ΜΜΕ ανεβάζουν το ηθικό των αναγνωστών, καθιστώντας τους «γνώστες» του ζητήματος και τους καλούν να λειτουργήσουν ως προστάτες της συγκεκριμένης πληθυσμιακής ομάδας που λόγω των χαρακτηριστικών που διαθέτει καθίσταται περισσότερο επιρρεπής στο να παρασυρθεί από κυκλώματα σωματεμπορίας. Με τον τρόπο αυτό επιτυγχάνεται και ο θετικός επηρεασμός (ΜακΚουεϊλ Ν., 2003) της κοινής γνώμης ώστε αυτή να σταθεί θετικά προσκείμενη απέναντι στα θύματα. Δεδομένης της δύναμης που διαχρονικά φαίνεται να αποδίδεται στην Κοινή Γνώμη αυτή τώρα καλείται να λειτουργήσει κατασταλτικά απέναντι στο φαινόμενο που διεθνώς πλέον καλείται ως Trafficking.

Βέβαια παράλληλα με τις τεχνικές που ακολουθούνται για τον «εύκολο» επηρεασμό της κοινής γνώμης διακρίνεται ανάμεσα στην κίνηση αυτή και η προσπάθεια των ΜΜΕ να ενημερώσουν το κοινό τους και με πραγματικές ειδήσεις (Μησσαντής Λ., Στράτος Κ., 1981). Αναφέροντας ότι χαρακτηριστικό των θυμάτων της σωματεμπορίας στον Ελλαδικό χώρο είναι ότι πρόκειται για αλλοδαπές - μετανάστριες. Σύμφωνα και με την έως τώρα φιλολογία γύρω από το θέμα αποδεικνύεται ότι η μετανάστευση των

γυναικών αποτελεί από μόνη της μία από τις πλέον σημαντικές αιτίες της διεθνικής σωματεμπορίας. Όταν μια γυναίκα λοιπόν αποφασίσει να μεταναστεύσει νόμιμα ή λαθραία, εκτίθεται στα δίκτυα εξαπάτησης και καταναγκασμού της διεθνικής σωματεμπορίας. (U.S Department of State, 2006). Παράλληλα τα ΜΜΕ μεταφέρουν στην Κοινή Γνώμη και τις ρατσιστικές αντιλήψεις των διαφόρων ρατσιστικών κινημάτων (Λάζος Γ., 1997) σε βάρος του γυναικείου φύλου, των φυλετικών διακρίσεων ακόμα και εθνικών μειονοτήτων και διάφορων εξωτερικών χαρακτηριστικών (σε μικρότερο βαθμό) τα οποία και τοποθετούν τις πληθυσμιακές ομάδες στις οποίες απευθύνονται σε υποδεέστερη θέση καθιστώντας τις έτσι στερημένες νοητικά, συναισθηματικά ή και ηθικά.

Συνεπώς λοιπόν βάσει της λειτουργίας τους αυτής τα ΜΜΕ ενισχύουν παλαιότερες προκαταλήψεις και στερεοτυπικές απόψεις, (Παπαθανασίου Σ., 1997), επιτείνοντας έτσι τη θέση της συγκεκριμένης πληθυσμιακής ομάδας.

Κοινό χαρακτηριστικό των άρθρων αποτελεί η διάθεσή τους να παραθέσουν αντικειμενικές πληροφορίες για το φαινόμενο στο οποίο αναφέρονται. Η εμπλοκή των γυναικών στα κυκλώματα σωματεμπορίας λόγω οικονομικών και οικογενειακών δυσκολιών αποτελεί κοινή διαπίστωση για κάθε άρθρο, γεγονός που επαληθεύεται και από τη βιβλιογραφία (Κ.Ε.Θ.Ι., 2005, Λάζος, 2003, Tsutsumi et al. 2008). Παρατηρείται επίσης ότι τα ΜΜΕ επικεντρώνονται στις γυναίκες-θύματα των κυκλωμάτων σωματεμπορίας, αν και δεν αποτελούν τη μοναδική πληθυσμιακή ομάδα που εμπλέκεται στα κυκλώματα αυτά (Τουλούμη Γ., 2003). Έτσι τα ΜΜΕ καταδεικνύουν μία ακόμη πτυχή της κοινωνικής πραγματικότητας, που σχετίζεται με τη διεθνή οικονομική κρίση που επέφερε η παγκοσμιοποίηση της οικονομίας σε συνδυασμό με την αλλαγή των παραδοσιακών μορφών οικογένειας.

Θα μπορούσαμε, ενδεχομένως, να υποστηρίξουμε ότι, αφού η δύναμη των ΜΜΕ συνίσταται στην κινητοποίηση της Κοινής Γνώμης, τη γρήγορη και αποτελεσματική μετάδοση πληροφοριών αλλά και στο ότι ο Τύπος συγκεκριμένα οδηγεί στην υιοθέτηση πεποιθήσεων και αντιλήψεων για την κοινωνική πραγματικότητα και συσχετίζοντας τα παραπάνω σημεία με τα αποτελέσματα της συγκεκριμένης μελέτης, οδηγούμεθα σε ορισμένες επιπλέον διαπιστώσεις. Ο τύπος προσπαθεί:

- Να διαμορφώσει στην κοινή γνώμη την αντίληψη ότι το φαινόμενο του trafficking είναι ένα έντονο πρόβλημα που απασχολεί όλη την κοινωνία και η πολιτεία προσπαθεί με κάθε τρόπο να το αντιμετωπίσει.
- Να καλλιεργήσει πεποιθήσεις και αντιλήψεις του κοινού για το ποιοι είναι οι δράστες, ποιοι οι πελάτες και ποια τα θύματα και δημιουργεί ανάλογα συναισθήματα και στερεότυπα.
- Να ευαισθητοποιήσει, τέλος, το κοινό απέναντι στο φαινόμενο και τις διαστάσεις του κάνοντας έναν διαχωρισμό ανάμεσα στη φανταστική και την πραγματική κατάσταση του φαινομένου της σωματεμπορίας των γυναικών στον Ελλαδικό χώρο αλλά και παγκόσμια.

ΙΧ. Νομοθετικό Πλαίσιο και Διεθνική Σωματεμπορία

Η πλειοψηφία των άρθρων αναφέρεται «στην εξάρθρωση των κυκλωμάτων σωματεμπορίας με τη σύλληψη και τιμωρία των

υπεύθυνων» όπως και «στη σύλληψη γυναικών - αλλοδαπών, θυμάτων του Trafficking». Το συμπέρασμα αυτό σε άμεση σχέση με το ισχύον νομοθετικό πλαίσιο (Νόμος 3064/2002) για την «καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων, των εγκλημάτων κατά της γενετήσιας ελευθερίας, πορνογραφίας ανηλίκων και γενικότερα της οικονομικής εκμετάλλευσης της γενετήσιας ζωής και για την αρωγή στα θύματα των πράξεων αυτών», οδηγεί στη διαπίστωση ότι εφαρμόζεται ο νόμος που σκοπό έχει την καταστολή μορφών οποιασδήποτε εκμετάλλευσης γυναικών. (Καμίνης Γ., 1999) χωρίς καμία ψυχολογική, νομική και ιατρική στήριξη (Καλλίνικος Γ. και συν., 1985, Tsutsumi A. Et al. 2008). Ουσιαστικά λοιπόν τα άρθρα προβάλλουν την εικόνα εφαρμογής του νόμου στην αντιμετώπιση της σωματεμπορίας αλλά και ασκούν κριτική για τις ελλείψεις στις διατάξεις κυρίως όσον αφορά την κοινωνική πολιτική απέναντι στα θύματα του trafficking και τον τρόπο δίωξης των αυτοργών εξαιρώντας τους ευυπόληπτους πελάτες.

Επίσης αναφορά γίνεται και στη δράση της Αστυνομίας. Η αστυνομία ως όργανο της πολιτείας ενεργεί συλλαμβάνοντας αδιακρίτως δράστες και θύματα. Από την πλευρά των ΜΜΕ δεν διακρίνεται προσπάθεια συγκάλυψης των γεγονότων που εμπλέκονται αστυνομικοί ή άτομα υψηλού κοινωνικού κύρους.

Χ. Συμπεράσματα και προτάσεις

Ο Έντυπος Τύπος προσπαθεί να επηρεάσει τους αναγνώστες του στην ηθικοπλαστική κατεύθυνση με ποικίλους τρόπους, ανάλογα με τη θέση που κάθε φορά υποστηρίζει για την ύπαρξη ενός συγκεκριμένου γεγονότος της διεθνικής σωματεμπορίας. Δεν πειστήκαμε ότι δίνει ιδιαίτερο βάρος στην ευαισθητοποίηση και την επαγρύπνηση των αναγνώστών του για την αντιμετώπιση σημαντικών κοινωνικών φαινομένων που αφορούν στη σωματεμπορία.

Με βάση τα δεδομένα μας, παρατηρείται ότι οι γυναίκες-θύματα του Trafficking παρουσιάζονται με κάποια συγκεκριμένα χαρακτηριστικά, όπως είναι η εξωτερική ομορφιά, το νεαρό της ηλικίας τους καθώς και η προέλευσή τους κυρίως από χώρες πρώην Σοβιετικής Ένωσης (γυναίκες μετανάστριες). Η συμπεριφορά του Έντυπου Τύπου να προβάλλει διαρκώς κάποια συγκεκριμένα χαρακτηριστικά των γυναικών, όπως αυτά που προαναφέρθηκαν, μάλλον έχει ως σκοπό να ενισχύσει υπάρχουσες στερεοτυπικές συμπεριφορές και απόψεις παρά να προσφέρει τα θεμέλια για την ανάπτυξη νέων. Έτσι λοιπόν, με αυτού του είδους την προβολή, στοχεύει μάλλον, στην ενδυνάμωση των διαχωριστικών αντιλήψεων που θέτουν τις γυναίκες αυτές που φέρουν τα παραπάνω χαρακτηριστικά σε υποδεέστερη πληθυσμιακή κατηγορία.

Περνώντας, έτσι, το μήνυμα ότι κάθε γυναίκα-μετανάστρια αποτελεί ή θα αποτελέσει μελλοντικά ένα εν δυνάμει θύμα του Trafficking σε μια κοινωνία σαν τη δική μας που τα ναρκωτικά, τα τυχερά παιχνίδια, η πορνεία κ.λπ., έχουν ακόρεστους καταναλωτές. Τσως, λόγω και της ικανότητας του οργανωμένου εγκλήματος να ικανοποιεί αυτές τις απαιτήσεις, εξηγείται και η διαιώνισή τους (Διαλυνάκη - Τζαμαλούκα, 2007).

Επί πλέον, το υπάρχον νομοθετικό πλαίσιο τοποθετείται, όπως αυτό αποδεικνύεται από τα δεδομένα της μελέτης μας, υπέρ του άνδρα-πελάτη. Ο Έντυπος Τύπος αναδεικνύει την ανυπαρξία μέτρων στο Ελληνικό νομικό σύστημα που να αποδίδουν τις ανάλογες ευθύνες στον καταναλωτή των υπηρεσιών αυτών.

Υπογραμμίζεται, συχνά, ότι ο νομοθέτης φαίνεται να αδιαφορεί για τις συνέπειες αυτού του είδους της συμπεριφοράς, δηλαδή του άνδρα-πελάτη.

Πολλές φορές μάλιστα, σύμφωνα και πάλι με τα δεδομένα της μελέτης μας, η αντιμετώπιση που τυγχάνει η γυναίκα - θύμα του Trafficking μοιάζει περισσότερο με την τιμωρία που θα ταίριαζε σε μέλος του κυκλώματος παράνομης διακίνησης, όπως αυτό παρουσιάζεται μέσα από τα υπό μελέτη άρθρα.

Εν κατακλείδι, η ισχύουσα κατάσταση στο νομικό μας σύστημα που αφορά γενικότερα την αντιμετώπιση της Ελληνικής Πολιτείας στο κοινωνικό φαινόμενο της διεθνικής σωματεμπορίας, θα μπορούσε να λειτουργήσει περισσότερο αντικειμενικά, αν προβαίναμε σε ανάλογες τροποποιήσεις του Ελληνικού νομικού κώδικα περί ανθρωπίνης σωματεμπορίας. Προκύπτει η ανάγκη να συμπεριληφθούν νέα μέτρα σχετικά με την ανάλογη τιμωρία των μελών και των πελατών και την ανάλογη ευαισθητοποίηση του συστήματος σχετικά με την προστασία της γυναίκας-θύμα του κυκλώματος, και συγκεκριμένα μέτρα που αναφέρονται στην αρωγή των θυμάτων με την κάθε είδους υποστήριξή τους και την κοινωνική επανένταξη. Οι ελλείψεις και η αναγκαιότητα ανασυγκρότησης/αναθεώρησης στο Νομικό Σύστημα που αφορά την τιμωρία και τον έλεγχο της δράσης των κυκλωμάτων της Διεθνικής Σωματεμπορίας καθώς το ήδη υπάρχον διευκολύνει τη συνέχιση της λειτουργίας των κυκλωμάτων αυτών καλούν σε συνεχή αναπροσαρμογή του Ελληνικού νομικού συστήματος στα δεδομένα της Ελληνικής πραγματικότητας, όσον αφορά την ανθρωπινή διεθνική σωματεμπορία, όπως αυτά συνεχώς διαμορφώνονται.

Στο σημείο αυτό θεωρούμε ότι είναι σημαντικό να παραθέσουμε την αναγκαιότητα που αναδύεται με αφορμή την δική μας μελέτη, να μελετηθούν περαιτέρω ορισμένες ακόμη πτυχές της Ελληνικής Κοινωνικής Πραγματικότητας, όπως αυτές έχουν διαμορφωθεί στις μέρες μας. Δηλαδή να μελετηθούν οι απόψεις του αναγνωστικού κοινού γύρω από το trafficking κατά πόσον έχουν εν τέλει διαφοροποιηθεί. Αναγόντας τη θέση μας αυτή στο Παγκοσμιοποιημένο σκηνικό, με τη μελέτη της Ελληνικής Κοινωνικής Πραγματικότητας, ελπίζουμε να δημιουργηθεί και υιοθετηθεί κοινή Κοινωνική Πολιτική με την Ε.Ε. για το φαινόμενο της Διεθνικής Σωματεμπορίας και τις διαστάσεις του.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Διαλυνάκη Ε./Τζαμαλούκα Γ. (2007) «Παραβατική Συμπεριφορά Ανήλικων», Εισήγηση - Ημερίδα, Τ.Ε.Ι. ΚΡΗΤΗΣ (2007).

Καλλίνικος Γ./Παπουτσάκης Γ./Ρουμελιώτου Α./Κοτσιανοπούλου Μ./Richardson C./Οικονομίδου Ι./Παπαευαγγέλου Γ., (1985) «Ανοσολογικές διαταραχές επί Ιερόδουλων και συσχέτιση με σεξουαλικά μεταδιδόμενες λοιμώξεις», Ιατρική τεύχ. 48, σελ. 369-376.

Καμίνης Γ., (1999) «Απελάσεις Αλλοδαπών Γυναίκων εργαζομένων σε υστερινά κέντρα διασκέδασης» Το Σύνταγμα, σελ. 960-963.

Κέντρο Έρευνας Θεμάτων Ισότητας - Κ.Ε.Θ.Ι - (2005) Ενημερωτική Μελέτη για την Διεθνική Σωματεμπορία - trafficking, Αθήνα <http://www.kethi.gr>

Λάζος Γ., (1997) «Ο Κοινωνικός Αποκλεισμός της αλλοδαπής πόρνης στη σύγχρονη Ελλάδα» στο βιβλίο του Δ. Δημητρίου (ed.), Forms of Social Exclusion and Mechanisms of its Reproduction (Athens: Alfa).

Λάζος Γ., Stop Now, (2003) Διεθνική Σωματεμπορία και εξαναγκαστική πορνεία στην Ελλάδα του 2002, Αθήνα <http://www.stopnow.gr>

Λίμαν Ο., (1998) Κοινή γνώμη, εκδ. Κάλβος, Αθήνα.

Μακ Κουέιλ Ντ., (2003), Η Θεωρία της Μαζικής Επικοινωνίας για τον 21ο αιώνα, εκδ. Καστανιώτης, Αθήνα.

Μπασσαντής Λ./Στράτος Κ., (1981) Ο κόσμος των ειδήσεων - Οι ειδήσεις, ένα καλειδοσκόπιο της πραγματικότητας εκδ. Γνώση, Αθήνα.

Νόβα-Καλτσούνη Χ. (2006). Μεθοδολογία εμπειρικής έρευνας στις Κοινωνικές Επιστήμες. Ανάλυση δεδομένων με τη χρήση του SPSS 13. Αθήνα. Gutenberg 2006.

Παναγιωτοπούλου Ρ., (1996) «Κατασκευή Εθνοκεντρικών στερεοτύπων από τον Τύπο στο παράδειγμα του Μακεδονικού ζητήματος», Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών, τεύχος 89-90, σελ. 235-238.

Παπαθανασίου Σ., (1997) Η Δύναμη των Μ.Μ.Ε - η λογική του μέσου και η αγορά, Καστανιώτη, Αθήνα.

Stop Now (2002) Στατιστικά Στοιχεία για το Trafficking στην Ελλάδα. European Court of Justice. Judgment of the Court of 20 November 2001.

Τουλούμη Γ., (2003) Παγκόσμια Πορεία γυναικών, «Εισήγηση της Φεμινιστικής πρωτοβουλίας ενάντια στην καταναγκαστική πορνεία αλλοδαπών γυναικών του φεμινιστικού κέντρου Αθήνας», Ίδρυτική Συνάντηση της Παγκόσμιας Πορείας των γυναικών, Αθήνα: Παγκόσμια Πορεία γυναικών ενάντια στην φτώχεια και την βία, σελ. 1-6.

ΦΕΚ, Αρ. Φύλλου 248, 15 Οκτωβρίου 2002, Νόμος υπ' αριθμ. 3064 «Καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων, των εγκλημάτων κατά της γενετήσιας ελευθερίας, της πορνογραφίας ανήλικων και γενικότερα της οικονομικής εκμετάλλευσης της γενετήσιας ζωής και αρωγή στα θύματα των πράξεων αυτών».

Coomaraswamy Radica, (2001). Victims of Trafficking and Violence Protection Act of 2000, U.S. Department of state, Trafficking in Persons Report.

European Court of Justice, 2001. Judgment of the Court of 20 November 2001, Aldona Malgorzata Jany and others V. Staatssecretaris van Justitie. Case C - 268/99.

International Labour Organization (2005). A global alliance against forced labour. Geneva: ILO.

Ministry of Industry, Employment, and Communications (2004) The Swedish Law that Prohibits the Purchase of Sexual Services. Ekberg.

Nowak K., (1997). «Effects no more?», in U. Carlsson (ed), Beyond Media Uses and Effects, Göteborg University: Nordicom, σ. 31-40.

Trauma Center (2005), Psychological Trauma and Human Trafficking. Brookline. Unicef. Trafficking.

Tsutsumi A, Takashi Iz., Poudyal, Am, Kato, Se, Marui, Ei. (2008). Mental health of female survivors of human trafficking in Nepal. Social Science & Medicine 66. p.p. 1841-1847.

UNODC (2006) Trafficking in human beings.

U.S Department of State, (2006). Trafficking in persons report. Washington, DC.

Ιστοτόπιοι

<http://www.greekhelsinki.gr>

<http://www1.umn.edu/humanrts/instree/b1udhr.htm>

<http://www.unicef.org/newsline/02pr02htm>

<http://www.prostitutionresearch.com/>

<http://www.hrlawgroup.org>